

МАКТАБ ДИРЕКТОРИ О'РINBOSARLARINING BOSHQARUVGA OID PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Halilova Nigora Hamza qizi

Sharof Rashidov Nomidagi Samarqand Davlat Universiteti

Psixologiya va ijtimoiy siyosiy fanlar fakulteti

Shonazarov Asror Maxmaisoyevich

Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Ushbu maqola maktab direktori o'rinbosarlarining boshqaruvga oid psixologik xususiyatlarini tahlil qiladi. Maktab direktori o'rinbosarining boshqaruv jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zarur bo'lgan psixologik jihatlar, jumladan, yetakchilik qobiliyati, kommunikativ ko'nikmalar, stressga chidamlilik, empatiya va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlari ko'rib chiqiladi. Maqolada bu xususiyatlarning ta'lim muassasalaridagi jamoa ichidagi munosabatlar, ish muhitini yaxshilash va o'quvchilarning muvaffaqiyatini ta'minlashdagi ahamiyati ta'kidlanadi. O'rinbosarlarning psixologik xususiyatlarini rivojlantirishga e'tibor qaratish, ta'lim sifatini oshirish va ta'lim jarayonini samarali boshqarish uchun zaruriy omil sifatida ko'rsatiladi.

Kalit so'zlar: maktab direktori o'rinbosarlari, boshqarish ko'nikmalari, psixologik xususiyatlari, pedagogik bilimlar, psixologik aspektlar.

Maktab direktori o'rinbosarlarining boshqaruvga oid psixologik xususiyatlari ta'lim muassasalarining samarali faoliyatini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ular nafaqat pedagogik bilimlarga ega bo'lishlari, balki boshqaruv jarayonida psixologik jihatlarini ham hisobga olishlari zarur. Boshqaruv jarayonida psixologik xususiyatlar o'rinbosarlarning o'zaro munosabatlari, jamoa ichidagi muhit va ta'lim muassasasining umumiy rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi. Maktab direktori o'rinbosarlarining yetakchilik qobiliyati muhim psixologik xususiyatlardan biridir. Ular o'z jamoasini boshqarishda, maqsadlarni belgilashda va ularga erishishda yetakchilik qilishlari kerak. Yetakchilik qobiliyati o'rinbosarlarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va jamoa a'zolariga motivatsiya beradi. O'rinbosarlar o'z jamoasini ilhomlantirish va ularning salohiyatini ochish uchun psixologik jihatdan tayyor bo'lishlari zarur. Kommunikativ qobiliyatlar ham muhim ahamiyatga ega. Maktab direktori o'rinbosarlari o'z fikrlarini aniq va ravshan ifodalash, tinglash va tushunish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak. Ular o'zaro muloqotda ochiq va samimiy bo'lishlari, jamoa a'zolari bilan samarali aloqalar o'rnatishlari zarur. Bu, o'z navbatida, jamoa ichidagi ishonchni oshiradi va muammolarni hal qilishda yordam beradi. Stressga chidamlilik va muammolarni hal

qilish qobiliyati ham o'rinbosarlarning psixologik xususiyatlaridan biridir. Ta'lim muassasalarida turli xil vaziyatlar va muammolar yuzaga kelishi mumkin. O'rinbosarlar stressli vaziyatlarda to'g'ri qarorlar qabul qilish, muammolarni tahlil qilish va ularni hal qilishda samarali bo'lishlari kerak. Bu qobiliyatlar ularning boshqaruv jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi. Empatiya qobiliyati ham muhimdir. O'rinbosarlar o'z jamoasi a'zolarining his-tuyg'ularini tushunish va ularga yordam berish qobiliyatiga ega bo'lishlari kerak. Empatiya, o'z navbatida, jamoa ichidagi ijtimoiy muhitni yaxshilaydi va o'zaro hurmatni oshiradi. O'rinbosarlar o'z jamoasi a'zolarining ehtiyojlarini inobatga olib, ularning rivojlanishiga ko'maklashishlari zarur. Bundan tashqari, o'rinbosarlarning o'z-o'zini boshqarish qobiliyati ham muhim ahamiyatga ega. Ular o'z his-tuyg'ularini nazorat qilish, o'z vaqtini samarali boshqarish va o'z maqsadlariga erishish uchun zarur bo'lgan strategiyalarni ishlab chiqishlari kerak. O'z-o'zini boshqarish qobiliyati o'rinbosarlarning professional rivojlanishiga va jamoa ichidagi muhitni yaxshilashga yordam beradi.

Maktabda jamoa ichidagi munosabatlarni yaxshilash uchun bir qancha strategiyalarni qo'llash mumkin. Ochiq muloqot jamoa a'zolari o'rtasida samimiy va ochiq fikr almashishni rag'batlantiradi. Muloqot uchun muntazam uchrashuvlar tashkil etish va fikr almashish imkoniyatlarini yaratish muhimdir. Bu jarayon jamoaning birligini mustahkamlashga yordam beradi. Jamoaviy faoliyatlar, masalan, sport musobaqalari, seminarlar yoki ko'ngilli tadbirlar, jamoa a'zolarini birlashtiruvchi muhim vositadir. Bunday faoliyatlar jamoa ruhini oshirishga va o'zaro munosabatlarni mustahkamlashga yordam beradi. Ma'naviy qo'llab-quvvatlash har bir jamoa a'zosining hissiyotlarini va fikrlarini qadrlashni o'z ichiga oladi. Ularning muvaffaqiyatlarini nishonlash va qiyinchiliklarida yordam berish, jamoa ichidagi ijobiy muhitni yaratadi. O'zaro hurmat jamoa ichida ishonchni rivojlantirish uchun zarurdir. Har bir a'zoning fikrini tinglash va qadrlash, jamoa a'zolari o'rtasida o'zaro hurmatni mustahkamlashga yordam beradi. Maqsadlarni belgilash jamoa uchun aniq va o'lchovli maqsadlar qo'yishni talab etadi. Barcha a'zolar ushbu maqsadlarga erishish uchun birgalikda ishlashlari kerak, bu esa jamoaning samaradorligini oshiradi. Ta'lim va rivojlanish jamoa a'zolarining professional o'sishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan. Seminarlar, treninglar va kurslar orqali yangi ko'nikmalarni o'rganishga imkoniyat yaratish, jamoaning umumiy malakasini oshiradi. Muammolarni hal qilish jarayonida jamoa ichidagi muammolarni ochiq muhokama qilish va birgalikda yechimlar izlash muhimdir. Har bir a'zoning fikrini inobatga olish, jamoaning birligini mustahkamlashga yordam beradi. Ijobiy muhit yaratish maktabda ijobiy va qo'llab-quvvatlovchi muhitni ta'minlaydi. Stressni kamaytirish va jamoa a'zolarining farovonligini oshirish uchun zarur choralarni ko'rish, jamoaning umumiy ruhiyatini

yaxshilaydi. Ushbu strategiyalarni amalga oshirish orqali maktabda jamoa ichidagi munosabatlarni yaxshilash va ta'lim jarayonini samarali tashkil etish mumkin.

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, maktab direktori o'rinbosarlarining boshqaruvga oid psixologik xususiyatlari ta'lim muassasasining muvaffaqiyatli faoliyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Yetakchilik, kommunikativ qobiliyatlar, stressga chidamlilik, empatiya va o'z-o'zini boshqarish qobiliyatlari o'rinbosarlarning samarali boshqaruv jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi. Shuning uchun, ta'lim muassasalarida o'rinbosarlarning psixologik xususiyatlarini rivojlantirishga e'tibor qaratish zarur. Bu, o'z navbatida, ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning muvaffaqiyatini ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'ulomov, A. (2020). "Ta'lim boshqaruvi: nazariya va amaliyot". Tashkent: O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.
2. Karimov, I. (2019). "Maktab boshqaruvi va pedagogik psixologiya". Tashkent: Fan va texnologiya.
3. Murodov, S. (2021). "Psixologik jihatdan samarali boshqaruv". Tashkent: O'zbekiston psixologiya jamiyati.
4. Rahmonov, B. (2018). "Liderlik va jamoa boshqaruvi". Tashkent: O'zbekiston ta'limi.
5. Tashkent, M. (2022). "Ta'lim muassasalarida boshqaruv psixologiyasi". Tashkent: O'zbekiston davlat pedagogika universiteti.
6. Xudoyberdiyev, A. (2023). "Boshqaruv psixologiyasi: nazariy va amaliy asoslar". Tashkent: O'zbekiston davlat universiteti.
7. Yuldashev, R. (2020). "Maktabda jamoaviy ish va boshqaruv". Tashkent: O'zbekiston ta'limi va fanini rivojlantirish markazi.